

Til lovforslag nr. L 98. Betænkning afgivet af Retsudvalget den 15. maj 1997

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og våbenloven

(Styrkelse af politiets muligheder for at efterforske alvorlig kriminalitet, konfiskation, øget vidnebeskyttelse og skærpelse af straffen for våbenbesiddelse m.v.)

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til justitsministeren, som denne har besvaret skriftligt og mundtligt.

Endvidere har udvalget modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

Brøndby Skytte Forening,
Danmarks Jægerforbund, Dansk Skytte
Union, De Danske Skytteforeninger og
Toftdahl, Jørgen, Roskilde.

Der er af justitsministeren og af et mindretal stillet ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Herefter indstiller et *flertal* (Venstres, Det Konservative Folkepartis, Fremskridtspartiets, Centrum-Demokraternes og Dansk Folkepartis medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse* med de stillede ændringsforslag.

Et flertal inden for flertallet (Venstres og Det Konservative Folkepartis medlemmer af udvalget) ønsker bedre redskaber for politiets efterforskningsarbejde.

Mindretallet har derfor fremsat særskilt forslag herom, nemlig beslutningsforslag nr. B 10 om bekæmpelse af organiseret kriminalitet og rockerkriminalitet og lovforslag nr. L 134 om ændring af straffeloven og retsplejeloven, (skærpet indsats mod voldskriminalitet m.v.), hvortil der henvises.

Et *mindretal* (Socialdemokratiets og Det Radikale Venstres medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af justitsministeren stillede ændringsforslag.

Et *andet mindretal* (Socialistisk Folkepartis og Enhedslistens medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling.

En del af dette mindretal (Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget) mener, at før justitsministeren stillede det famøse ændringsforslag nr. 1, var lovforslaget så rimeligt, at SF næppe ville have afvist det helt. Såvel vidnebeskyttelsesprogrammet, en begrænset brug af omvendt bevisbyrde som forbedringerne af våbenloven er alt sammen noget, SF støtter. Den omvendte bevisbyrde er problematisk, når den er koblet med de hemmelige ransagninger og brugen af tilfældighedsfund, især hvis dommeren har sat sin habilitet på spil ved på forhånd at erklære et bevis af den art egnet. Ingen af delene er blevet rettet op. Hvad angår den del af lovforslaget, der vedrører våbenloven, er det udelt positivt, at ministeren nu erkender, at problemet er større end som så, og lover en grundigere behandling af det. Så noget pænt kan SF altså stadig væk sige om lovforslaget.

Men i og med ændringsforslag nr. 1 er det udelukket, at SF kan være med. At menneskesmugling kan være en beskidt sag, bestrides ikke, men det er den langtfra altid, og for flygt-

ninge kan det være den eneste mulighed for at slippe væk fra deres land og ind i et land, hvor de kan blive beskyttet. Jo mere grænserne lukker sig om »Fort Europa« - med opbakning fra flertallet i Danmark, herunder også socialdemokrater og radikale - jo mere prisgives asylsøgerne til menneskesmuglere. Og skønt det, de gør, er ulovligt, behøver det ikke i alle tilfælde bare at være ondt. Det kan faktisk være heltebedrifter, der udføres, også selv om det er for penge; det ved man fra vores egen nyere historie.

Under alle omstændigheder er det oprørende, at regeringen uden videre sidestiller dem, der truer med den groveste vold, bomber og narko, med dem, der »truer« med asylsøgere.

En anden del af dette mindretal (Enhedslistens medlem af udvalget) finder, at det i lyset af det seneste skudopgør den 12. maj 1997 mellem rockertilknyttede i Aalborg bør stå lysende klart, at den buket af stramninger af lovgivningen, som både er indeholdt i dette lovforslag, og som regeringen tidligere har fået vedtaget med den såkaldte rockerlov (L 22), ikke har haft og ikke vil få den ønskede virkning, nemlig at forhindre den grove vold. Enhedslisten har fra begyndelsen fremhævet, at netop den vold, som regeringen ønsker at gribe ind over for, hverken bekæmpes med midlerne i L 22 eller med de ændringer, der er foreslået i nærværende lovforslag.

Efter Enhedslistens opfattelse indeholder dette lovforslag ændringer, som vil få vidtrækkende negative konsekvenser for hidtil grundliggende retsprincipper i Danmark. Her tænkes på indførelse af omvendt bevisbyrde som princip i sager om konfiskation og udvidelse af adgang til hemmelige ransagninger. Ligeledes går forslagene vedrørende våbenbesiddelse som katten om den varme grød uden om det helt centrale problem i sagen, nemlig at våbenkontrollen i dag er unøjagtig og fyldt med muligheder for fejl og misbrug.

Først og fremmest finder Enhedslisten, at det er dybt problematisk at indføre omvendt bevisbyrde i forbindelse med straf. Det strider mod det grundliggende retsprincip, at det er statsmagten, der skal bevise, at den anklagede er skyldig, og ikke den tiltalte, der skal bevise sin uskyld.

Justitsministeriet skriver i bemærkningerne (side 29, spalte 1):

»Der bør være adgang til at konfiskere ud-

bytte af ikkeidentificeret kriminalitet, og det bør pålægges den dømte at sandsynliggøre; at dennes formueværdier ikke stammer fra kriminalitet, således at der kan foretages konfiskation, hvis den pågældende ikke kan give oplysninger, der giver en fornuftig forklaring på, hvordan formuen er tilvejebragt.«

Ud over at denne formulering rejser spørgsmålet om, hvad kriminelt der kan være ved endnu »ikkeidentificeret kriminalitet«, så åbnes der efter Enhedslistens opfattelse for en mistænkeliggørelse af personer, som af forskellige grunde ikke kan give en - set fra statsmagts side - »fornuftig« forklaring. I den forbindelse er det værd at gøre opmærksom på, at en generel mistænkeliggørelse af »den almindelige borger« i forhold til systemet er endnu et skridt i retning af at flytte grænserne for statsens magt i forhold til befolkningen i negativ retning.

Forslaget om at give politiet mulighed for at foretage såkaldt »hemmelige ransagninger« er efter Enhedslistens opfattelse ligeledes et helt uacceptabelt forslag. I den forbindelse har Enhedslisten bemærket, at Advokatrådet i sit høringssvar tager afstand fra lovforslaget på dette punkt. En af Advokatrådets indvendinger, som efter Enhedslistens opfattelse meget præcist viser den ene side af forslaget problematiske karakter, går på, at der vil være »risiko for, at politiet i visse tilfælde vil blive beskyldt for selv at have »plantet« bevismateriale hos den mistænkte eller sigtede. En sådan risiko kan ingen være tjent med.«

Men for Enhedslisten er den anden side af denne indvendig lige så væsentlig, nemlig at det for den mistænkte eller sigtede vil være umuligt at forsvare sig imod anlager, hvis politiet har denne mulighed for hemmelige ransagninger. Det problematiske i den foreslåede bestemmelse fremgår også af det høringssvar, som Det Danske Center for Menneskerettigheder (DDMC) har udarbejdet, hvori det hedder:

»... (der) kan sættes spørgsmålstegn ved, om ordningen kan anvendes i praksis uden risiko for misbrug fra politiets side, fx. i form af placering af materiale hos mistænkte. De beskyttelseshensyn, der ligger bag de nugældende reglers krav om tilstedeværelsen af personen selv eller vidner, synes således ikke at kunne videreføres med den foreslåede ordning.«

Problemet bliver efter Enhedslistens opfattelse ikke mindst sat på spidsen, hvis princip-

pet om omvendt bevisbyrde, som det er tænkt indført i forbindelse med konfiskationer, bliver udbredt til andre situationer.

Enhedslisten vil heller ikke undlade at gøre opmærksom på, at DDCM ligeledes i sit høringssvar fremfører, at »den foreslåede regulering af hemmelig ransagning ikke er i overensstemmelse med de krav, der er indeholdt i eller følger af principperne bag den Europæiske Menneskerettigheds Konvention (EMRK).«

Enhedslistens kan helt klart ikke støtte en lov, som bringer Danmark på kollisionskurs med vores internationale forpligtelser, en opfattelse, som understreges af DDCM's konklusion:

»En anvendelse af ordningen i praksis vil følgelig kunne medføre konventionskrænkelser.«

Efter Enhedslistens opfattelse er tvangsindgreb principielt betænkelige og skal derfor være meget gennemargumenterede, hvis de skal finde sted. Derfor betragter Enhedslisten det også meget kritisk, når Justitsministeriet, som det er sket gennem de senere år på flere områder, forsøger at udvide anvendelsesområdet for tvangsindgreb. Udgangspunktet for retsplejeloven er, at jo hårdere tvangsindgrebet er, jo grovere skal den kriminalitet, der gribes ind over for, være. Imidlertid har man oplevet, hvordan både politi og anklagemyndighed – blandt andet ved hjælp af udokumenterede betragtninger i deres egen rapport om organiseret kriminalitet – forsøger og har haft held til at få udvidet mulighederne for tvangsindgreb, senest gennem nedsættelsen af kriminalitetskravet i forbindelse med datakriminalitet og nu gennem disse foreslåede udvidelser.

Behovet for de foreslåede ændringer af ransagningsbestemmelserne synes efter Enhedslistens opfattelse også at være temmelig uargumenterede. For eksempel spurgte Retsudvalget (spørgsmål nr. 5):

»I hvilke ransagningsager inden for de seneste tre år har de nugældende bestemmelser om ransagning ikke kunnet bruges?«

Hertil svarede justitsministeren bl.a. (bilag 9), at »... der vanskeligt kunne tænkes tilfælde, hvor der er et behov for ransagning, og hvor ransagning ikke vil kunne finde sted efter de nugældende regler.«!

Det forekommer derfor temmelig uforståeligt, at det er nødvendigt med de foreslåede ændringer af ransagningsbestemmelserne, og at de foreslås, kan efter Enhedslistens opfattel-

se kun ses som et udtryk for den tendens, som er beskrevet ovenfor, nemlig en fortsat bestræbelse på at udvide rammerne for myndighedernes magtanvendelse. At denne opfattelse ikke er grebet ud af den blå luft, fremgår af den fortsatte besvarelse af spørgsmål nr. 5:

»Formålet med de foreslåede regler i lovforslaget er således heller ikke at skabe adgang til ransagning i tilfælde, hvor dette ikke kan ske efter de gældende regler, men at skabe en bedre og mere nutidig systematik for reguleringen af ransagning samt på en række punkter at indføre mere detaljerede regler.«

Man kan således forstå, at baggrunden for den foreslåede udvidelse af lovens funktionsområde ikke er hensynet til politiets muligheder for at opklare forbrydelser, som man i dag ikke kan klare. For som det fremgår af ministerens besvarelse er det netop ikke tilfældet. Hensynet er alene »mere nutidig systematik«!

Om det også er en mere nutidig systematik, der gør det nødvendigt for politiet at få mulighed for at foretage ransagninger efter § 793, stk. 1, nr. 2, (lokaliteter uden for husrum, carporte, åbne skure, uaflåste biler) på et andet grundlag - nemlig ved at politiet selv og ikke en dommer afgør, om en ransagning kan finde sted (jf. § 796, stk. 1.) - er muligt. Men det er ikke, fordi ransagning af disse lokaliteter ikke i dag kan finde sted. I besvarelsen af spørgsmål 7, jf. bilag 9, skriver Justitsministeriet således, at politiet også efter de nugældende regler har adgang til ransagning af de lokaliteter, der er omfattet af kategori 2 (haver, carporte, åbne skure, uaflåste biler), men der sondres ikke efter de gældende regler mellem de to kategorier. Kategori 1 omfatter boliger, husrum, papirer og indholdet af aflåste genstande.

For Enhedslisten er denne »nutidige systematik« stærkt bekymrende, og partiet kan tilslutte sig den bekymring, som også Advokatrådet har udtrykt i sit høringssvar (side 5).

Hvad angår spørgsmålet om skærpelse af straffen for våbenbesiddelse, gjorde Enhedslisten det klart under lovforslagets 1. behandling, at vi kunne støtte den foreslåede skærpelse som et lille - men utilstrækkeligt - skridt i den rigtige retning. Men Enhedslisten gjorde det også klart, at lovforslaget ønskedes opdelt, idet sammenstillingen af de foreslåede ændringer gjorde det umuligt for os at stemme for lovforslaget i dets nuværende udformning af grunde, som er nævnt ovenfor.

Enhedslisten mener imidlertid, at lovforslaget går uden om det helt centrale problem omkring våben, nemlig den mangelfulde kontrol med de våben, som findes i landet, hvad enten det er i skytte- og jagtforeninger eller i hjemmeværnet og militæret. Enhedslisten har noteret sig, at Rigspolitichefen og andre af politiets våbenkontrolkyndige har efterlyst behovet for en central våbenregistrering. I den forbindelse ser Enhedslisten frem til resultatet af det arbejde, som ifølge justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 16, jf. bilag 28, er iværksat med henblik på initiativer på dette område.

Sammenbunkning af de enkelte forslag i et lovforslag betyder, at Enhedslisten indstiller det samlede lovforslag til forkastelse. Som vores ordfører forklarede under lovforslagets 1. behandling, repræsenterer det en »tough on crime«-retspolitik, som henter sin inspiration i de reaktionære retspolitiske tiltag, som i disse år præger debatten og lovgivningen i USA og Storbritannien. Det er en udvikling, som efter Enhedslistens opfattelse udgør en alvorlig trussel mod retssikkerheden og den enkelte borgers rettigheder over for staten. Denne udvikling kan og vil Enhedslisten ikke bidrage til, især fordi intet tyder på, at det har ført til, at kriminaliteten falder. Og det er jo det, som burde være formålet.

Ændringsforslag

Til § 2

Af *justitsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af SF og EL):

1) Nr. 5 affattes således:

»5. I § 781, stk. 1, nr. 3, indsættes efter »193, stk. 1,«: »245, 252, stk. 1,«, efter »281«: », 286, stk. 1,« og efter »289«: »eller en overtrædelse af udlændingelovens § 59, stk. 3.««

2) I den under nr. 8 foreslåede affattelse af § 800, stk. 1, ændres »eller § 795, stk. 1, nr. 1« til: »§ 795, stk. 1, nr. 1, eller § 799, stk. 1«.

Af et *mindretal* (V og KF), tiltrådt af et *mindretal* (FP, CD og DF):

3) Efter nr. 9 indsættes som nyt nummer:

»01. § 848, stk. 1, affattes således:

»Formanden kan beslutte, at tiltalte skal forlade retssalen, mens et vidne eller en medtiltalt afhøres, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring fra vidnet, den medtiltalte eller tiltalte ellers ikke kan opnås.««

Af *justitsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af SF og EL):

Til § 3

4) I nr. 1 ændres »Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.« til: »Stk. 2-4 bliver herefter stk. 3-5.«

5) Nr. 2 affattes således:

»2. § 10, stk. 4, der bliver stk. 5, affattes således:

»Stk. 5. Der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.««

Til § 4

6) I 2. pkt. ændres »1. februar 1997« til: »1. juli 1997«.

Bemærkninger

Til nr. 1

Udviklingen i den internationale menneskesmugling bærer i stadig stigende omfang præg af professionel planlægning.

Sammensætningen af de asylansøgere, der kommer her til landet, peger i den retning. Der er således tale om et meget stort antal asylansøgere, der ikke ansøger om asyl ved landegrænsen, men først i modtagecentret Sandholm, og i den forbindelse ikke vil oplyse nærmere om deres rejserute til Danmark og samtidig har destrueret alle former for legitimation og rejsedokumenter.

Rigspolitiet har endvidere oplyst, at det er politiets erfaring, at en meget stor andel af asylansøgerne er kommet til Danmark illegalt, bistået af personer, der mod betaling har hjulpet de pågældende hertil.

Menneskesmugling udgør en grov kriminalitetsform, der bør bekæmpes på alle fronter. Danmark deltager derfor i et internationalt samarbejde, der bl.a. består i politisamarbejde, samarbejde i EU-regi, EF-asylkonventionen og Schengensamarbejdet.

Dette internationale samarbejde bør følges op af en forstærket national indsats mod menneskesmuglerne.

Regeringen finder det således af afgørende betydning at styrke politiets muligheder for at optræde den professionelle menneskesmugling ved at give politiet adgang til at foretage indgreb i meddelelseshemmeligheden som led i efterforskningen af sager om menneskesmugling.

Forslaget om en ændret affattelse af lovforslagets § 2, nr. 5, indebærer, at det bliver muligt at foretage indgreb i meddelelseshemmeligheden i efterforskningen af sager om overtrædelse af udlændingelovens § 59, stk. 3.

Efter bestemmelsen i udlændingelovens § 59, stk. 3, straffes den, der forsætligt bistår en udlænding med ulovligt at indrejse eller opholde sig her i landet, med bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år. På samme måde straffes den, der for vindings skyld bistår en udlænding med at indrejse i Danmark med henblik på herfra at indrejse i et andet land, hvor udlændingen vil blive afvist eller tilbagesendt. På samme måde straffes endvidere den, der for vindings skyld bistår en udlænding med at indrejse i et andet land, hvor udlændingen vil blive afvist eller tilbagesendt.

De almindelige betingelser for at foretage indgreb i meddelelseshemmeligheden gælder også i disse sager. Der skal således være bestemte grunde til at antage, at der på den pågældende måde gives meddelelser eller foretages forsendelser til eller fra en mistænkt (§ 781, stk. 1, nr. 1), og indgrebet skal være af afgørende betydning for efterforskningen (§ 781, stk. 1, nr. 2). Herudover gælder bl.a. kravet om proportionalitet, jf. § 782, stk. 1.

Forslaget indebærer, at der kan foretages indgreb i meddelelseshemmeligheden i form af telefonaflytning, teleoplysning, brevåbning og brevstandsning. For så vidt angår anden aflytning, herunder rumaflytning, jf. § 780, stk. 1, nr. 2, følger det af § 781, stk. 4, at det er en betingelse, at der foreligger en forbrydelse, som har medført eller kan medføre fare for menneskers liv eller velfærd eller for betydelige samfundsværdier. Det vil næppe kunne forekomme med hensyn til overtrædelser af udlændingelovens § 59, stk. 3.

For at følge udviklingen på området i de kommende år vil Justitsministeriet indhente og offentliggøre oplysninger fra politikredsene om anvendelse af indgreb i meddelelseshem-

meligheden i efterforskningen af sager om overtrædelse af udlændingelovens § 59, stk. 3, og udfaldet af sådanne sager.

Til nr. 2

Som det fremgår af § 800, stk. 2, og af bemærkningerne til bestemmelsen, gælder de foreslåede regler om tilfældighedsfund også for tilfældighedsfund i forbindelse med ransagning uden umiddelbar underretning. Ved en fejl er der imidlertid i § 800, stk. 1, ikke medtaget en henvisning til § 799, stk. 1, om ransagning uden umiddelbar underretning. Henvisningen er derimod medtaget i forslaget til § 800, således som det er optrykt i lovforslagets bilag 1. Ændringsforslaget er således alene en berigtigelse af en redaktionel fejl.

Til nr. 3

Ændringsforslaget har til formål at afklare og fastlægge retstilstanden vedrørende spørgsmålet om, hvem retsformanden kan beslutte at udelukke fra at være til stede, mens et vidne eller en medtalt afhøres. Højesteret har i en kendelse (gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 1995, s. 590) fundet, at den nuværende formulering af § 848, stk. 1, ikke giver retsformanden mulighed for at bestemme, at de medtalte ikke må være til stede, når de tiltalte afgiver forklaring. Forslagsstillerne finder denne retstilstand uholdbar og i modstrid med intentionerne bag lov nr. 366 af 18. maj 1994, som bl.a. var at tage højde for, at retten også kunne få en uforbeholden forklaring fra tiltalte selv.

Til nr. 4 og 5

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af den ændring af våbenloven, der forventes vedtaget ved 3. behandlingen den 16. maj 1997 af forslag til lov om ændring af straffeloven, våbenloven og lov om hotel- og restaurationsvirksomhed m.v. (Skærpelse af straffen for grov vold og for besiddelse af knive og slagvåben, sikkerhedsmæssige krav til restaurationsindretning m.v.) (L 145). Ved den nævnte ændring indsættes i våbenlovens § 10 et nyt stk. 2 om skærpelse af straffen for besiddelse af knive og slagvåben. Det er derfor nødvendigt at ændre stykkebetegnelserne i § 3, nr. 1 og 2, i nærværende lovforslag i overensstemmelse hermed.

Bet. o. lovf. vedr. straffeloven m.v.

Til nr. 6

Da loven ikke er vedtaget inden det oprindeligt foreslåede tidspunkt for ikrafttræden

den 1. februar 1997, foreslås det, at ikrafttræden af de nye regler om ransagning fastsættes til den 1. juli 1997.

Dorte Bennedsen (S) Erling Christensen (S) Holger Graversen (S) Per Kaalund (S)

Helen Jørgensen (S) Margrete Auken (SF) nfm. Bjørn Elmquist (RV) fmd.

Søren Søndergaard (EL) Sonja Albrink (CD) Birthe Rønn Hornbech (V)

Inge Dahl-Sørensen (V) Pia Kjærsgaard (DF) Erling Oxdam (V) Helge Adam Møller (KF)

John Vinther (KF) Gitte Seeberg (KF) Tom Behnke (FP)